

אלול התשע"ט
ספטמבר 2019

דו"ח על מצב הקשר בצה"ל, מאי 1950

בתום מלחמת העצמאות, במהלך שנת 1949, התארגן צה"ל, בפיקוד רא"ל יעקב דורי ורא"ל יגאל ידן, על בסיס לקחי מלחמת העצמאות ומלחמת העולם השנייה, בגישה 'מגננתית-התקפית' (דפנסיבית-אופנסיבית), לפיה הצבא הסדיר הקטן נועד להיות מסגרת להכשרת לוחמים וכוח שיבלום את האויב עד גיוס עיקר הכוח, מערך המילואים, שיסייע בבלימה ויפתח התקפה לשטח האויב. המטכ"ל, בהובלת אג"ם, הוביל את הארגון ואת פיתוח הצבא והמחשבה הצבאית. בסוף אוקטובר 1950 התקיים 'תמרון הסתיו' הראשון, בו הופעל המערך הסדיר וגויסו 30,000 חיילי מילואים.

על רקע זה מעניין להציג דו"ח שנכתב במאי 1950 בידי אל"ם (לימים אלוף) יעקב פרולוב (פרי), ראש מחלקת המבצעים, על מצב הקשר בצה"ל. הדו"ח מציג שתי בעיות מרכזיות: כוח אדם במערך הסדיר וציוד.

מצבת כוח האדם הסדיר בחיל הקשר הייתה 1,325 חייל. המחסור העיקרי בכוח אדם במערך הסדיר היה באלחוטני מורס, מפעילי טלפרינטר וטכנאים.

בתחום הציוד, הבעיה המרכזית המוצגת בדו"ח היא החזרת ציוד הקשר לכשירות בתום מלחמת העצמאות, שהתעכבה עקב מחסור בכוח אדם מקצועי ומחסור בחלפים.

מעניין כי הדו"ח לא מתייחס כלל לאחד הנושאים המרכזיים של צה"ל באותה עת: קשר קווי, הקשר העיקרי של צה"ל בשגרה.¹

לוט הדו"ח עצמו, דו"ח לקוני על דף בודד, אליו מצורף נספח קצר המתאר את בעיית כוח האדם בחיל הקשר.

אל"ם (בדימוס) דניאל רזן

¹ חיל הקשר הפעיל אז מערכת קשר קווי נייחת עצמאית, שסיפקה את הקשר הקווי הנייח למפקדות ולבסיסי צה"ל. בשנת 1953 הושג הסכם בין חיל הקשר למשרד הדואר, להעברת תפעול ופיתוח הקשר הקווי עבור צה"ל למשרד הדואר. ראו <http://amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/post.pdf>

נספח: דו"ח אג"ם/מבצעים על מצב הקשר בצה"ל, 1950
מקור: ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון 17-61/1952

אג"ם/מבצעים
מחמ/1711
2 מאי 1950

סודי ביותר

80041
מאזן

ראש אג"ם

הנדון: דו"ח על מצב הקשר בצ.ה.ל. (מאי-50)

1. להלן הדו"ח לפי דרישתך

2. מבנה

בחיל נכללים:

1. מפקדת קצין הקשר הראשי, ובסיס חיל הקשר.
2. יחידת הקשר (ארעית) המכילה: פלוגת הקשר מטכ"ל יחידת הטלפונים הארצית יחידת מרכזי הקשר יחידת היונים.
3. מרכז סכני-מכיל אגף פתוח ותקשרת אגף תקונים אגף ייצור אגף הבנה אגף מחסנים ומחנה המרכז הסכני.
4. קצין הדאר של הצבא
5. פלוגות קשר פקודיות
6. פלוגות קשר חטיבתיות.

2606
2606

3. כח אדם

לא חל שפור כמצב כח האדם הסדיר בחיל הקשר. קיימת נזילה מתמדת של משתחררים - וכנגד זה אין יצירה של בעלי מקצוע חדשים במקומם. החבכרת שניתנה לפני כחדש החטיאה את המטרה: מרכיבתה לא התאימה ללמוד המקצוע והפכה אנשי שרותים (ש.ב., סבתים וכו'). החולשה מרגשת ביותר במרכזי הקשר, במרכז הסכני ובטכנאים וקשרים ליחידות הפקודיות והחטיבתיות. כפקוד הדרום, לדוגמא, הגיע הדבר לידי שבוש רציני במערכת הקשר. בשטח הקצונה המגויסת יחול שפור מה עם כניסתם לתפקיד של כוגרי קורס הקצינים האחרון (כימים הקרובים). במלואים קיים מצב טוב בהרכבה. למעשה מולאו כל יחידות הקשר החטיבתיות לחטיבות המלואים, כן מלואי פלוגות הקשר כחטיבות הסדירות. נשארה רזרבה מטפעת למלוי מלואי פלוגות הקשר ופקודיות לכשיטובם החקן ליחידות אלה.

קריאת המלואים ע"י החיל לסיוע בעבודה השוטפת נפסקה עם העברת האחריות לקריאה לפקודים.

4. ציוד

לגבי מרכיב סוגי מכשירי הקשר (19, 20, 21, 610, 608, 21) מרכזיות טלפון) קיים היחס הבא:

מחולק כיום ביחידות (עפ"ר משליט תקן הכח הסדיר)	20%
מוכן לחלוקה	10%
במחסנים, בלתי מוכן	70%

בולט האתוז הגבוה של מכשירים המחכים לתקון. בעית תקונם והחנקתם של מכשירים אלה חלויה כ-2 גורמים: כח האדם הסכני וחלקים רזרביים למכשירים. מתחילה עפה עבודת תקון סדירה לקראת התמרון, אך השפור במצב יהיה אטי למדי ולא יוכל למלא את החביעות. לפיכך צאלץ לחסוך בקשר בשעת התמרון כפי שזה נעשה במלחמה.

לסקירה כללית זאת כדאי רק לציין כמותית כמה פרטים:

מ.ק. 19 - ביחידות כ-400 (80 בישובי הספר)
מוכנים ברזרבה - כ-200
דרושים לתקן המלחמה - כ-2200

מ.ק. 20 - ביחידות כ-250; מוכנים ברזרבה - כ-50.

יעקב פרוליק - אלוף משנה
ראש מחלקת מבצעים.

1310
21/2

בעיות כח אדם - חיל הקשר

1. חקן - מצבה - שיא .

- א. חוסר חקן מאושר ע"י אגס/מתם ליחידות הארציות של חיל הקשר, אינו מאפשר בקרת נכונה על חלוקה מקצועית והדרגות בחיל.
 נקבע שיא ליחידות הארציות של חיל הקשר, הכולל את פל' הקשר הפיקודיות אולם אינו כולל את הפלוגות החטיבתיות וחטיבות מחוז.
 היות ומתפקיד קציני הקשר הפיקודיים לקיים קשר במסגרת הפיקוד, נספחים לחטיבות-מחוז אנשי חיל קשר הנמצאים על שיא יחידות הארציות, וע"י כך גורמים להקטנת כח האדם ביחידות אלו.
 קצין הקשר הראשי פנה בעצ"ן זה לאגס/מתם - לתקן שיא חיל הקשר אולם חשבתם היא שלילית לע"ע.
- ב. מצבת חיל הקשר ליום 24.4.50 היא 1325 - כולל יחידות חטיבתיות - לעומת השיא של - 1237 חיילים ואזרחים - כולל יחידות חטיבתיות.

2. שחרורים - חלוקה מקצועית.

בהקופה שבין 1.5.50 ועד 15.7.50 משתחררים מכל יחידות חיל הקשר כ-300 חיילים - ולפי מקצועות הקשר העקריים - בהתאם לפירוט דלהלן :

54	אלחוטאי מורס/טלפרינטר
20	טכנאי אלחוט
32	קוונים
15	מפענחים
32	עובדי משרד קשר
30	נהגים
42	עובדי מרכזיה
225	

3. הגברת שניהנה

א. התגברת שהגיעה לחיל הקשר בהקופה 28.4.50 - 30.1.50 מסתכמת ב-255 חיילים, וחלוקתם נעשתה לפי הפירוט דלהלן :

65	לקורס אלחוטאי מורס - טלפרינטר (ר"מ '14)
10	לקורס נהגים
37	מחכים למבחן פסיכוטכני לקורס מורס (ר"מ '14)
10	נהגים - חולקו ליחידות
20	קוונים חולקו ליחידות
25	טכנאים וחשמלאים - למרכז טכני
12	פקידות ליחידות
22	יודעי עברית ליחידות ארציות - מרכזי קשר וכ"ו
54	כלליים

253

ב. נוסף לכך הועברו לחיל הקשר - 16 קצינים בוגרי קורס קצינים מט. 6 ונמצאים בהשכלמות בבי"ס מט. 7 למשך חודש ימים .

4. בעיות

- א. לאור השחרורים של בעלי מקצועות קשר נראה, כי חיל הקשר יעמוד בפני בעיה חמורה במלוי בעלי מקצוע הר"מ בחדשים הקרובים :
1. אלחוטאי מורס - היות וקורס המורס המתקיים עתה בבי"ס 7 יגמר רק באוגוסט. הפתרון בהשגח אזרחים לא נראה עתה, מחוסר בעלי מקצוע אזרחיים.

2. עובדי טלפרינטר - כנ"ל.
3. טכנאי אלחוט - גם כיום יש מחסור גדול בטכנאים למרות התגברת שנחקבלה מר"מ 4 א.

5. הגבורה נוספת

חיל הקשר יקבל בימים הקרובים 20 בנות מהמחזור הנוכחי. הגבורה נוספת תנתן מהמחזורים הראשונים של שנחון 1932, שרובם יודעי עברית ויחאימו לחיל הקשר.

